

ISSUES REGARDING THE JURISDICTION OF SOLVING THE BILL FOR PARTICION

Raluca Lucia Cismaru, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: To analyse wich Court has the jurisdiction to resolve one particion bill the doctrine and jurisprudence shal analyse certains situations.

Thus, from the point of view of material, jurisdiction to resolve one particion bill always belongs to the Court. Although, as a rule in the setting material jurisdiction criterion value functions, the new provisions of the Civil Procedure Code , exempts particion bills from the application of this criterion.

In terms of territorial jurisdiction , the doctrine and judicial practice distinguished as it is shared inheritance, division of joint property orthe division of the goods aquired in common, condominium, etc.

If, we want to share moveables the particion bill will address the court of the domicile or, as appropriate, head office of the defendant, having no real relevance the location of the goods. If among the goods which have to be divided there is a real estate, competence belongs to the Court in whose district the property is located.

Keywords: particion, material jurisprudence, teritorial jurisprudence, moveables, real estate.

1. Precizări prealabile.

Competența este una dintre cele mai importante instituții de drept procesual civil, atât din punct de vedere strict doctrinar, dar și din punct de vedere al practicii judiciare deoarece în cazul declanșării unui litigiu, prima problemă ce trebuie rezolvată de reclamant sau apărătorul acestuia este aceea de a determina instanța competentă să judece litigiul.

Cazurile și condițiile în care o instanță judecătorească are legitimitatea de a soluționa o anumită cauză civilă se determină prin intermediul regulilor de competență. Legislația noastră folosește criteriile pentru determinarea competenței instanțelor judecătorești, iar odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă se observă o regândire a competenței materiale și teritoriale în scopul asigurării premiselor respectării principiilor apropiierii justiției de cetățean și în vederea creării unei justiții previzibile prin unitatea soluțiilor jurisprudențiale. Reașezarea competenței jurisdicționale a instanțelor judecătorești s-a impus și pentru motivul că această materie a fost supusă în ultimii ani unor frecvente intervenții legislative, de natură să bulverseze sistemul justiției civile și să adauge încă un motiv de tergiversare a soluționării cauzelor civile.

2. Competența de soluționare a cererii necontencioasă de partaj.

În materia partajului succesoral, competența de soluționare a unei cereri de partaj succesoral se împarte între instanța de judecată și notarul public. Această delimitare are loc în funcție de caracterul contencios sau necontencios al cererii, aspect ce se va deduce din existența sau inexistența neînțelegerilor între succesibili. Astfel, instanțele judecătorești nu dețin un monopol al soluționării cererilor de partaj, cerile necontencioase în materia partajului succesoral, fiind scoase de sub jurisdicția instanțelor judecătorești și atribuite notarilor publici

în baza Legii nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale¹. Astfel, în situația în care între succesibili nu există neînțelegeri, procedura succesorală se poate desfășura în fața notarului public. Dacă moștenitorii și-au împărțit bunurile prin bună învoială, în încheierea finală a procedurii succesore notariale se va arăta modul de împărțală și bunurile succesore atribuite fiecăruia, așa cum prevăd dispozițiile articolului 112 alineatul 3 din Legea nr. 36/1995

Potrivit articolului 10 litera a) din Legea nr. 36/1995, competența în toate cauzele succesore necontencioasă revine „notarului public din biroul notarial situat în circumscripția teritorială a judecătorei în care defunctul și-a avut ultimul domiciliu”.

În situația în care apare orice problemă de natură contencioasă în această materie, procedura notarială din fața notarului public va fi suspendată și va îndruma părțile să se adreseze instanței judecătorești.

Astfel, procedura succesorală are un caracter necontencios, întreaga activitate notarială, în materie succesorală, se întemeiază pe acordul dintre moștenitori cu privire la calitatea lor, la cotele-părți ce le revin din masa succesorală, la valabilitatea dispozițiilor testamentare cu privire la celelalte probleme succesore². Caracterul contencios sau necontencios al cererilor succesore reprezintă criteriul de delimitare a competenței instanțelor judecătorești de atribuțiile birourilor notariale, iar demarcația dintre atribuțiile instanțelor judecătorești și cea recunoscută de lege birourilor notariale nu are un caracter absolut³.

Din prevederile articolului 109 alineatul 1 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și activității notariale conform cu care, succesibilul sau o altă persoană interesată poate sesiza direct instanța de judecată în vederea dezbaterii unei succesiuni reiese faptul că, dacă de la început există neînțelegeri între succesibili poate să fie sesizată direct instanța de judecată competentă, fără ca părțile să fie obligate să parcurgă în prealabil procedura succesorală notarială. După cum, nimic nu îi împiedică pe succesibili între care există neînțelegeri să se adreseze instanței, și nu notarului public, tocmai pentru că procedura succesorală notarială nu are natura unei proceduri prelabile în sensul articolului 193 alineatul 1 din noul Cod de procedură civilă.

Revenind la problema competenței de solutionare a unei cereri contencioase de partaj, indiferent de izvorul acestuia, pentru a putea investi instanța de judecată cu o cerere de chemare în judecată, este necesară determinarea competenței materiale și teritoriale. Mai întâi se stabilește competența materială, iar ulterior cea teritorială. Determinarea competenței teritoriale este necesară pentru a stabili care instanță de judecată trebuie sesizată, deoarece competența este limitată numai la o anumită circumscripție teritorială

3. Competența materială de soluționare a cererii de partaj.

În literatura de specialitate și în practica judiciară anterioară intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă s-a admis că în acțiunea de partaj, competentă din punct de vedere material este judecătoria în primă instanță.

Dispozițiile noului Cod de procedură civilă au păstrat competența materială de soluționare a litigiilor ce au ca obiect cereri de partaj în primă instanță judecătorești, reglementând în articolul 94 alineatul 1 litera i) că „Judecătoriile judecă (...) i) cererile de împărțală judiciară, indiferent de valoare”. Întrucât norma nu distinge, această competență

¹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 72 din 4 februarie 2013; cu modificările ulterioare;

²² I. Leș, *Organizarea sistemului judiciar, a avocaturii și activității notariale*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 278;

³ I. Leș., *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*. Art. 1-1133, Editura C.H. Beck, București, 2013, p. 163.

aparține judecătorei și în cazul cererilor de împărțeață judiciară în materie succesorală⁴. Astfel, cauzele complexe, cum sunt cererile de partaj, indiferent de valoare au fost date în competența materială a judecătoriilor. Deși, de regulă, în stabilirea competenței materiale funcționează criteriul valoric care este determinant în concepția legiuitorului în partajarea atribuțiilor între judecătorii și tribunale, noul Cod de procedură civilă exceptează cererile de împărțeață judiciară de la aplicarea acestui criteriu.

Practica judiciară a demonstrat de-a lungul timpului că în cadrul unui litigiu prin care se solicită partajul, pot fi inserate cereri privind contestarea unui testament, sau constatarea cotelor succesoriale, raportarea donațiilor, reducțiunea liberalităților excesive, pețiția de ereditate Aceste situații ar atrage aplicarea dispozițiilor art. 105 din noul Cod de procedură civilă și stabilirea competenței în funcție de criteriul valoric. Aflată într-o astfel de situație, instanța de judecată va trebui să-și stabilească competența în funcție de finalitatea urmărită de reclamant prin declanșarea procedurii judiciare, cu privire la toate aceste aspecte, și anume obținerea unei hotărâri prin care să fie realizat partajul succesoral judiciar precedat, după caz, de stabilirea cotelor succesoriale, raportul donațiilor, reducțiunea liberalităților excesive etc. Astfel, considerăm că aceste cereri nu pot fi disjuncte pentru a fi judecate separat⁵, deoarece dispozițiile art. 105 NCPC referitoare la valoarea obiectului cererilor în materie de moștenire nu pot fi considerate derogatorii de la regula prevăzută de articolul 94 punctul 1 litera i din noul Cod de procedură civilă, întrucât sunt formulate generic, iar o derogare ar fi trebuit reglementată explicit în privința cererilor de împărțeață în această materie. Dacă sunt coroborate normelor în discuție ar rezulta că sunt supuse criteriului valoric toate cererile provenind dintr-o succesiune, cu excepția celor de împărțeață judiciară, care sunt de competența în primă instanță a judecătorei, indiferent de valoarea obiectului cererii⁶.

În aceeași accepțiune sunt și dispozițiile articolului 984 alineatul 2 din noul Cod de procedură civilă, care dispun că atunci când prin cererea principală de partaj s-au formulat și cereri accesorii în legătură cu partajul și de a căror soluționare depinde efectuarea acestuia ori o cerere de reducțiune a liberalităților excesive sau o cerere de raport al donațiilor și altele asemenea, instanța trebuie să se pronunțe și cu privire la aceste cereri tot prin încheierea de admitere în principiu, ele nu pot fi disjuncte pentru a putea fi judecate separat de cererea principală

Astfel, dacă cererea de partaj este formulată pe cale principală, competența materială aparține judecătorei deoarece scopul pentru care reclamantul s-a adresat instanței îl constituie partajul chiar dacă prin aceeași cerere se solicită în același timp și anularea testamentului sau a certificatului de moștenitor, reducțiunea liberalităților excesive, raportul donațiilor etc.

Dacă o astfel de interpretare nu ar fi acceptată, și ar fi considerate toate aceste cereri ca fiind principale, atunci problema competenței trebuie tranșată după criteriile stabilite de articolul 99 din noul Cod de procedură civilă, ce reglementează ipoteza în care un reclamant formulează prin aceeași cerere de chemare în judecată, mai multe capete principale de cerere. În acest caz instanța va trebui să verifice propria competență de soluționare a fiecărui capăt de cerere în parte, în raport de valoarea sau după caz, cu natura ori obiectul fiecărei pretenții.

Dacă cererea de partaj este accesorie sau incidentală, vor fi urmate regulile înscrise în articolul 123 din noul Cod de procedură civilă, care reglementează un caz de prorogare legală

⁴ G. Boroi, O. Spineanu-Matei, A. Costanda, C. Negrilă, V. Dănăilă, D.N. Teohari, G. Răducan, D.M. Gavriș, F.G. Păncescu, M. Eftimie, *Noul Cod de Procedură Civilă. Comentariu pe articole*. Volumul I., Articolele 1-526. Editura Hamangiu, București, 2013, p. 277;

⁵ M. Tăbărcă, *Drept procesual civil. Teoria generală*. volumul I, Editura Universul Juridic, București 2013, p. 633

⁶ G. Boroi, O. Spineanu-Matei, A. Costanda, C. Negrilă, V. Dănăilă, D.N. Teohari, G. Răducan, D.M. Gavriș, F.G. Păncescu, M. Eftimie, *Noul Cod de Procedură Civilă. Comentariu pe articole*. Volumul I., Articolele 1-526. Editura Hamangiu, București, 2013, p. 277;

de competență, în sensul că instanța competentă a soluționa o cerere principală devine competentă a soluționa și cererile accesorii, adiționale și incidentale formulate în aceeași cauză, chiar dacă în mod obișnuit, acestea nu ar fi intrat în competența sa materială ori teritorială. Prin această reglementare expresă s-a tranșat o controversă de drept procesual, legată de viabilitatea prorogării competenței în condițiile nerespectării normelor imperative de competență materială sau teritorială⁷.

În situația investirii instanțelor de judecată cu cereri privind partajul bunurilor comune ale soților acestea se vor soluționa de secțiile sau completele specializate pentru minori și familie ale judecătorilor dacă există, dacă nu există, se soluționează de un complet civil. Pe viitor, raportându-ne la dispozițiile articolelor 265 din noul Cod civil cu referire la articolul 357 din același Cod (partajul în timpul lichidării comunității legale), articolul 358 din noul Cod civil (partajul în timpul regimului comunității legale) și articolul 320 din același Cod (partajul regimului matrimonial) în viitor, aceste cereri vor fi soluționate de instanțele de tutelă atunci când acestea vor fi înființate⁸.

Tot judecătoriei îi revine competența materială de a judeca în primă instanță partajul ce privește un bun comun ce face obiectul unui aport la societăți, asociații sau fundații, conform dispozițiilor articolului 348 din noul Cod civil. În cauză nefiind vorba despre un litigiu între profesioniști⁹.

Dacă cererea de partaj a bunurilor comune pe cote-părți sau în devălmășie este făcută pe calea unei contestații la executare, așa cu permit dispozițiile articolului 711 alineatul 4 din Codul de procedură civilă care prevăd că împărțirea bunurilor proprietate pe cote-părți sau în devălmășie poate fi hotărâtă, la cererea părții interesate, și în cadrul judecării contestației la executare, competența materială aparține instanței de executare. Conform art. 650 alineatul 1¹⁰ din Codul de procedură civilă instanța de executare este judecătoria¹¹. Astfel, dispoziția menționată instituie o derogare de la normele de competență.

4. Competența teritorială de soluționare a cererii contencioase de partaj .

După determinarea instanței competente material pentru soluționarea unei cereri de partaj, se impune delimitarea între instanțe de același grad care se va face utilizând dispozițiile normelor de competență teritorială din noul Cod de procedură civilă. Astfel, competența teritorială în materia partajului se determină diferit, în funcție de natura partajului.

⁷ V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, Volumul I, Editura Național, București, 1996, pp. 434-435; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, Volumul I, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, p. 599-602;

⁸ G. Boroi, O. Spineanu-Matei, A. Costanda, C. Negrilă, V. Dănăilă, D.N. Teohari, G. Răducan, D.M. Gavriș, F.G. Păncescu, M. Eftimie, *Noul Cod de Procedură Civilă. Comentariu pe articole*. Volumul I, Articolele 1-526. Editura Hamangiu, București, 2013, p. 277

⁹ ibidem;

¹⁰ așa cum a fost modificat prin proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, care la momentul redactării prezentului articol a fost trimis spre promulgare Președintelui României. Această modificare a articolului precizat a fost necesară ca urmare a pronunțării și publicării Deciziei nr. 348/2014 a Curții Constituționale prin care au fost declarate neconstituționale dispozițiile art. 650 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă. Acestea stabileau, ca regulă generală, ca fiind instanță de executare judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul debitorului. În sensul consecințelor declarării neconstituționale a acestei norme, a se vedea și V. M. Ciobanu, T. C. Briciu, L. G. Zidaru, *Consecințele declarării neconstituționalității art. 650 alin. 1 din Noul Cod de procedură civilă*, Revista de note și studii juridice, <http://www.juridice.ro/331838/consecintele-declararii-neconstitucionalitatii-art-650-alin-1-din-ncpc.html>;

¹¹ A se vedea comentariul secțiunii 4 intitulată Competența teritorială în soluționare cererii contencioase de partaj, litera e) al prezentului articol;

- a) dacă ne aflăm în prezența unui *partaj succesoral*, competența teritorială aparține exclusiv instanței celui din urmă domiciliu al defunctului, în condițiile articolului 118 din noul Cod de procedură civilă, chiar dacă în masa succesorală se află un imobil situat în circumscripția altei instanțe.

Rațiunea acestei norme de competență reiese din faptul că ultimul domiciliu al defunctului coincide cu locul deschiderii succesiunii, astfel cum prevede articolul 954 alineatul 2 din noul Cod civil. În raport de acest loc se efectuează și procedura succesorală notarială și procedura partajului succesoral judiciar, fiind de notorietate faptul că înscrisurile ce privesc raporturile juridice dintre defunct și succesibili precum și dintre defunct și terți se găsesc în acest loc. De asemenea și multe din bunurile mobile sau imobile ale defunctului se găsesc în acest loc, ceea ce facilitează luarea unor măsuri de conservare sau inventariere a bunurilor. În aceste condiții probatoriul ce va duce la dezlegarea corectă a cererii de partaj poate fi administrat în condiții optime.

În privința noțiunii ultimului domiciliu al defunctului, practica judiciară și doctrina au statuat că acesta corespunde ultimei locuințe efective a defunctului¹², indiferent dacă a fost sau nu înscris în actul său de identitate. În mod tradițional, în doctrina și practica judiciară, aplicabilă și în condițiile intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă, s-a arătat constant că „noțiunea de domiciliu trebuie luată într-un sens mai larg, interesând nu atât locuința statornică sau principală a pârâtului, ci adresa unde locuiește pârâtul efectiv”¹³.

Noțiunea de domiciliu este definită de articolul 87 din noul Cod civil, în capitolul referitor la identificarea persoanei fizice, ca fiind un atribut de identificare a acesteia. Conform noului Cod civil „domiciliul unei persoane fizice, în vederea exercitării drepturilor și libertăților sale civile, este acolo unde aceasta declară că își are locuința principală”. Tot în același sens, al locuinței declarate ca locuință principală, a fost modificată și norma ce definește noțiunea de domiciliu din Ordonanța de urgență nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români¹⁴, prin Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil¹⁵.

Asocierea explicită pe care o face legiuitorul în definiția domiciliului în noul reglementare civilă cu locuința principală nu semnifică o îndepărtare de concepția domiciliului ca locuință efectivă, ci, dimpotrivă, confirmă „ideea de domiciliu ca situație de fapt, susceptibilă de probare prin orice mijloc de probă și lăsată la aprecierea suverană a instanței, nu ideea de domiciliu ca noțiune juridică”¹⁶.

În cea ce privește dovada ultimului domiciliu al defunctului, în practica judiciară, în aplicarea articolului 14 din Codul de procedură civilă de la 1865 (text reluat actualmente în articolul 118 din noul Cod de procedură civilă), s-a arătat că „de regulă dovada ultimului domiciliu se face cu mențiunile din actul de identitate sau certificatul de deces al persoanei care lasă moștenirea. Nimic nu se opune însă, ca, prin orice alt mijloc de dovadă, să se probeze că domiciliul persoanei este într-o altă localitate decât aceea unde a fost înregistrată.

¹² Împrejuararea că defuncta a locuit timp de un an la fiica sa în județul Sibiu, unde a și decedat, nu înseamnă că Judecătoria Sibiu este instanța ultimului domiciliu al defunctei, atâta timp cât toată averea succesorală ce a aparținut acesteia se află într-o localitate din județul Alba. Defuncta a rămas la fiica sa timp de un an, după externarea din spital, întrucât era netransportabilă din cauza stării sănătății. Astfel, autoarea părților a locuit la fiica sa datorită situației în care se afla, iar nu în ideea de a se stabili permanent în acea localitate. Tribunalul județean Sibiu, deciuia civilă nr. 398/1986, apud I.Leș, *Din practica Tribunalului județean Sibiu în materia dreptului procesual civil, Studii și cercetări juridice nr. 3/1987, pp. 263-264*;

¹³ V.M. Ciobanu, G. Boroș, T.C. Briciu, *Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă*, Ediția a 5-a, Editura C.H. Beck, București, 2011, p. 145;

¹⁴ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 719 din 12 octombrie 2011;

¹⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011;

¹⁶ I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, Volumul I, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, p. 558;

Acest domiciliu reprezintă locuința statornică și principală a defunctei (având în vedere și perioada îndelungată de timp cât a locuit la acea adresă și care confirmă ideea autoarei părților de a se stabili permanent în localitatea respectivă), chiar dacă nu este trecut în actul de identitate al persoanei și nici în evidențele informatizate, fiind relevant, din punct de vedere juridic, în stabilirea competenței teritoriale, în condițiile articolului 14 din Codul de procedură civilă de la 1865¹⁷.

Noul Cod civil, acoperă prin dispozițiile articolului 954 alineatul 3 și situația în care ultimul domiciliu al defunctului nu este cunoscut sau nu se află pe teritoriul României, asimilând locul deschiderii succesiunii cu locul din țară aflat în circumscripția notarului public sesizat primul, cu condiția ca în acea circumscripție să existe cel puțin un bun imobil al defunctului sau, în lipsă, un bun mobil al acestuia. În absența unor bunuri situate în România, locul deschiderii moștenirii este în circumscripția notarului public cel dintâi sesizat.

Astfel, locul deschiderii moștenirii este ales de către succesibili prin sesizarea notarului public sau a instanței de judecată, fiind identic cu circumscripția organului sesizat, dar cu respectarea următoarelor condiții: dacă în masa succesorală se găsesc și bunuri imobile, în această circumscripție trebuie să se afle unul dintre bunurile imobile (dacă suntem în prezența unui singur bun imobil, moștenitorii nu vor mai avea drept de opțiune); dacă în masa succesorală se găsesc numai bunuri mobile, în această circumscripție trebuie să se găsească unele dintre acestea.

Conform noilor dispoziții legale, valoarea bunurilor imobile sau mobile succesoriale nu are nici o relevanță în determinarea locului deschiderii moștenirii. Alegerea succesibililor este în totalitate liberă în ipoteza în care în patrimoniul succesoral nu se găsesc bunuri sau acestea sunt situate în totalitate în afara teritoriului României. De asemenea, pentru sesizarea notarului public sau a instanței de judecată nu este necesar consensul succesibililor, oricare dintre aceștia putând exercita acest drept¹⁸.

La o primă analiză a acestor dispoziții acestea vor crea dificultăți în aplicarea ei în practica judiciară deoarece, determinarea competenței instanței în ipoteza în care ultimul domiciliu al defunctului nu este cunoscut sau nu se află în România, în funcție de sediul notarului public cel dintâi sesizat de către reclamant ar putea echivala cu o alegere de competență ce nu este permisă de noul Cod de procedură civilă în cazurile de competență teritorială exclusivă, iar potrivit articolului 122 din noul Cod de procedură civilă, reguli noi de competență pot fi stabilite numai prin modificarea normelor codului de procedură civilă.

Considerăm că atâta timp cât legiuitorul prezumă ultimul domiciliu al defunctului în ipotezele în discuție ca fiind sediul notarului public mai întâi sesizat de către reclamant, aceasta nu reprezintă o alegere de competență, deci nu se încalcă dispozițiile articolului 122 din noul Cod de procedură civilă. În ipoteza în care ultimul domiciliu nu este cunoscut, dacă există un bun imobil, ar putea fi sesizată instanța de la locul situării imobilului, ori, în funcție de obiectul cererii de chemare în judecată și valoarea acestuia, Judecătoria Sectorului 1 București sau Tribunalul București, conform articolului 1071 din noul Cod de procedură civilă, dat fiind că, în litigiile cu elemente de extraneitate referitoare la imobile situate pe teritoriul României, instanțele române sunt exclusiv competente, așa cum prevăd dispozițiile articolului 1079 punctul 1 din noul Cod de procedură civilă, chiar dacă decesul a intervenit în străinătate, însă domiciliul se află în România. Dacă în masa succesorală nu există imobile,

¹⁷ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția civilă și de proprietate intelectuală, Decizia nr. 2018/2011; <http://legeaz.net/spete-civil-iccj-2011/decizia-2018-2011>;

¹⁸ Fl.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, coordonatori și alții, *Noul Cod Civil. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 774

singura soluție ar fi cea prevăzută de articolul 1071 din noul Cod de procedură civilă, dacă se poate stabili competența instanțelor române¹⁹.

Ori de câte ori, din punct de vedere teritorial, instanța română competentă nu poate fi identificată, prin norma înscrisă în articolul 1071 din noul Cod de procedură civilă se instituie o competență specială, în funcție de materie, a Judecătoriei Sectorului 1 București sau Tribunalul București. Această dispoziție acoperă situațiile ivite în practica judiciară, în care, față de datele concrete ale cazului, normele de competență obișnuite nu le acoperă. Astfel de situații sunt des întâlnite în cauze civile, mai ales când domiciliul părților nu se află în România, însă, din punct de vedere material, competența aparține instanțelor civile Române²⁰.

În situația în care ulterior ieșirii din indiviziune sunt formulate cereri care au ca obiect contestarea partajului sau cereri ce derivă din partaj (nulitatea partajului, cererea privind obligația de garanție asupra bunului comun), aceste cereri ulterioare vor investi tot instanța ultimului domiciliu al defunctului ca fiind competentă teritorial să le judece. Această soluție este una rațională având în vedere că în situația admiterii unei astfel de acțiuni, se va efectua o nouă împărțală sau vor fi obligați la despăgubiri comoștenotorii, iar aceste situații justifică sesizarea instanței de la ultimul domiciliu al defunctului²¹.

- b) în cazul unui **partaj al bunurilor comune ale soților**, competența teritorială a judecătoriei care va soluționa o astfel de cerere trebuie stabilită în funcție de calea procesuală la care recurge reclamantul.

Dacă partajul este cerut pe cale principală, atât în timpul regimului comunității de bunuri (articolul 358 alineatul 1 Codul civil) cât și după divorț, competența teritorială este dată de regulile de drept comun, adică instanța domiciliului pârâtului, față de articolul 107 din noul Cod de procedură civilă, atunci când în masa de împărțit sunt numai bunuri mobile, ori instanța în raza căreia se află imobilul, potrivit articolului 117 din noul Cod de procedură civilă, atunci când în masa de împărțit se află și un astfel de bun.

Dacă partajul se solicită pe cale accesorie, spre exemplu, simultan cu cererea de divorț, sau incidentală, spre exemplu, prin cerere reconvențională formulată de pârât, competența se stabilește conform dispozițiilor articolului 123 din noul Cod de procedură civilă, în favoarea instanței care soluționează cererea principală, chiar dacă în masa bunurilor de împărțit s-ar afla și un imobil situat în circumscripția altei instanțe, fiind vorba despre un caz de prorogare legală de competență. Aceste dispoziții trebuie corelate cu dispozițiile articolului 914 din noul Cod de procedură civilă care stabilesc, în mod prioritar, competența de soluționare a cererii de divorț la instanța în circumscripția căreia se află cea din urmă locuință comună a soților. Această competență operează numai dacă cei doi soți au avut o locuință comună și cel puțin unul dintre soți la data sesizării instanței de judecată să mai locuiască în circumscripția instanței de la ultima locuință. În caz contrar, dacă soții nu au avut o locuință comună sau niciunul nu mai locuiește în circumscripția judecătoriei de la cea din urmă locuință comună, teza a II-a a articolului 914 alineatul 1 din noul Cod de procedură civilă stabilește că cererea de divorț este de competența teritorială a judecătoriei în circumscripția căreia locuiește soțul pârât. Iar dacă soțul pârât nu are locuința în țară și când instanțelor române le revine competența internațională, devine competentă instanța de la domiciliul reclamantului. De asemenea, alineatul secund al articolului 914 din noul Cod de procedură civilă se ocupă de stabilirea competenței teritoriale în cazul în care niciunul dintre soți nu mai are locuința în

¹⁹ G. Boroș, O. Spineanu-Matei, A. Costanda, C. Negrilă, V. Dănăilă, D.N. Teohari, G. Răducan, D.M. Gavriș, F.G. Păncescu, M. Eftimie, *Noul Cod de Procedură Civilă. Comentariu pe articole*. Volumul I., Articolele 1-526. Editura Hamangiu, București, 2013, p. 321;

²⁰ Idem, p. 693;

²¹ M. Tăbărcă, *op. cit.*, p. 671;

România, dar instanțele române ar fi totuși competente, statuând că soții pot conveni ca cererea de divorț să fie introdusă la orice judecătorie din România, iar în lipsa unei astfel de convenții competența aparține Judecătoriei sectorului 5 București.

Această normă trebuie corelată și cu norma europeană, deoarece, potrivit prevederilor articolului 3 alineatul 1 litera b) din Regulamentul CE nr. 2201/2013²² (denumit și Bruxelles II bis), competența teritorială internațională poate fi stabilită și pe criteriul cetățeniei, indiferent dacă soții sau unul dintre ei mai au sau nu vreo locuință pe teritoriul statului membru al cărui cetățeni sunt. Astfel, instanța din România este competentă să judece cererea de divorț dintre doi cetățeni români, chiar dacă la data sesizării instanței, niciunul dintre aceștia nu mai are reședința în România, criteriul unic de determinare a acestei competențe fiind acela ca, la data introducerii cererii de divorț, soții să fie cetățeni ai statului român.

Din analiza articolului 914 din noul Cod civil, observăm că acesta nu acoperă situația în care pârâtul nu are locuința cunoscută, fără a se ști dacă acesta locuiește sau nu în România. Astfel, așa cum a decis constant doctrina²³ și practica judiciară²⁴, se va aplica tot norma specială prevăzută în articolul 914 care stabilește competența în favoarea instanței de la locuința reclamantului, întocmai ca în situația în care pârâtul ar locui în străinătate.

- c) dacă ne aflăm în prezența unui *partaj care nu are temeii succesoral*, în masa partajabilă existând un imobil, competența va aparține instanței locului unde este situat imobilul, aplicându-se dispozițiile articolului 117 alineatul 3 din noul Cod de procedură civilă, care menționează expres că „cererile de împărțeață judiciară a unui imobil, când indiviziunea nu rezultă din succesiune”, atrag competența exclusivă a instanței în a cărei circumscripție se află imobilul.

Această dispoziție expresă are ca finalitate delimitarea sferei de aplicare a articolului 117 și articolului 118 din noul Cod de procedură civilă, în condițiile în care această problemă a fost îndelung dezbătută în aplicarea în practică a normelor corespondente din vechiul Cod de procedură civilă de la 1865, prevăzute la articolele 13 și 14.

Astfel, spre deosebire de vechea reglementare procesual civilă, actuala reglementare menționează expres competența instanței de la locul situării imobilului pentru cererile de împărțeață judiciară a unui imobil, cu excepția cazurilor când indiviziunea rezultă din succesiune. Pentru cererile ce au ca obiect sistarea stării de indiviziune provenite din succesiune, competența teritorială se va stabili după regulile din articolul 118 din noul Cod de procedură civilă, astfel cum precizează chiar alineatul 1 al acestui articol, care stabilește competența exclusivă a instanței celui din urmă domiciliu al defunctului pentru „cereri în materie de moștenire, până la ieșirea din indiviziune”. Nu vom reveni asupra acestei discuții, deoarece am dezbătut-o deja mai sus.

În sfera de aplicare a dispozițiilor articolului 117 noul Cod de procedură civilă vor intra și cererile de împărțeață a unui bun comun al soților, astfel cum s-a statuat în jurisprudența anterioară intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă²⁵, cu condiția să fie formulate pe cale principală, distinct de procesul de divorț, după desfacerea sau încetarea căsătoriei ori chiar în timpul regimului comunității legale (articolul 36 din Codul familiei sau

²² din 27 noiembrie 2013 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (publicat în Jurnalul Oficial L 338, 23.12.2013, p. 1 - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R2201:20050301:RO:PDF>)

²³ A. Hilsenrad, I. Stoenescu, *Procesul civil în R.P.R.*, Editura Științifică, București, 1957, p. 399; T. Ionașcu, I. Christian, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M.I. Eremia, V. Georgescu, I. Rucăreanu, *Căsătoria în dreptul R.P.R.*, Editura Academiei, București, 1964, p. 459;

²⁴ Tribunalul Suprem, col. civ., Decizia nr. 1975/1965, publicată în Jurnalul Național nr. 1/1966, p.158;

²⁵ Tribunalul Suprem, Secția civilă, Decizia nr. 415/1982, publicată în Revista română de drept nr. 1/1983, p. 62;

articolul 358 din noul Cod civil, aplicabil pentru comunitatea dobândită după intrarea în vigoare a noului Cod civil). Dacă cererea de partaj a fost formulată odată cu divorțul sau odată cu cererea în anulare ori constatarea nulității absolute a căsătoriei, aceasta este de competența instanței care soluționează cererea principală, chiar dacă printre bunurile partajabile se află un imobil, în aplicarea dispozițiilor articolului 123 noul Cod de procedură civilă²⁶, raportat la articolul 914 din Codul de procedură civilă.

Tot sub imperiul vechii reglementări procesual civile s-a pus problema de a se stabili instanța competentă din punct de vedere teritorial în cazul în care printre bunurile partajabile se află două sau mai multe imobile situate în circumscripții teritoriale judecătorești diferite. Evident că nu intră în discuție partajul succesoral sau cel realizat pe cale accesorie într-un proces de divorț sau de anulare a căsătoriei. Nici actuala reglementare procesual civilă nu prevede expres un text de lege pentru această situație, astfel că rămân valabile statuările doctrinare anterioare care au interpretat legislația existentă în sensul că este necesar să se recunoască posibilitatea soluționării cererii de partaj de o singură instanță, fiind exagerată opinia conform căreia partajarea bunurilor să fie făcută în mai multe etape, în fața unor instanțe diferite. Pentru a da soluții valabile acestei situații se poate recurge chiar și la dispozițiile articolului 117 alineatul 2 din noul Cod de procedură civilă, cu toate că acesta are în vedere cazul în care imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe. Așadar, competența ar aparține instanței de la domiciliul pârâtului, dacă acesta se află în vreuna din circumscripțiile instanțelor în raza cărora se găsesc acele imobile (competență teritorială exclusivă), iar în caz contrar, este competentă oricare instanță în a cărei rază teritorială se află vreunul din imobilele ce formează obiectul partajului, alegerea urmând a fi făcută de reclamant²⁷. Astfel, în situația în care masa partajabilă există mai multe imobile competența va fi una alternativă, reclamantul putând investi cu soluționarea litigiului oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul.

- d) dacă ne aflăm în prezența unui **partaj care nu are temeii succesoral, în masa partajabilă existând numai mobile**, competența o va determina locul unde pârâtul își are domiciliul sau sediul neavând importanță locul unde sunt situate bunurile;
- e) Dacă **partajul** este cerut pe calea **contestației la executare**, în condițiile prevăzute de articolul 711 alineatul 4 din noul Cod de procedură civilă, când partea interesată poate solicita, ca în cadrul contestației la executare, să se împartă bunurile proprietate comună pe cote-părți sau în devălmășie, astfel suntem în situația unui partaj solicitat ca și cerere accesorie în cererea principală ce are ca obiect contestația la executare astfel, vor fi incidente în cauză dispozițiile articolului 132 din Codul de procedură civilă raportat la articolul 650 alineatul 1 din Codul de procedură civilă²⁸, va fi sesizată este judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul debitorului, în afara cazurilor în care legea

²⁶ V.M. Ciobanu, G.Boroi, T.C.Briciu, *op.cit.*, p.154

²⁷ M. Tăbărcă, *op. cit.*, p. 669;

²⁸ așa cum a fost modificat prin proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, care la momentul redactării prezentului articol a fost trimis spre promulgare Președintelui României. Această modificare a articolului precizat a fost necesară ca urmare a ca urmare a pronunțării și publicării Deciziei nr. 348/2014 a Curții Constituționale prin care au fost declarate neconstituționale dispozițiile art. 650 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă care stabileau, ca regulă generală, ca instanță de executare, a judecătoriei în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul debitorului, rezolvându-se astfel vidul legislativ ivit. În sensul consecințelor declarării neconstituționale a acestei norme, a se vedea și V. M. Ciobanu, T. C. Briciu, L. G. Zidaru, *Consecințele declarării neconstituționalității art. 650 alin. 1 din NCPC*, Revista de note și studii juridice, <http://www.juridice.ro/331838/consecintele-declararii-neconstitucionalitatii-art-650-alin-1-din-ncpc.html>

dispune altfel. Dacă domiciliul sau, după caz, sediul debitorului nu este în țară, este competentă judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul creditorului, iar dacă acesta nu se află în țară, judecătoria în a cărei circumscripție se află sediul biroului executorului judecătoresc investit de creditor. Schimbarea domiciliului sau sediului debitorului sau, după caz, al creditorului după începerea executării silite nu atrage schimbarea competenței instanței de executare”.

Bibliografie:

Tratate, monografii, cursuri universitare, articole:

1. A. Hilsenrad, I. Stoenescu, Procesul civil în R.P.R., Editura Științifică, București, 1957;
2. Baias, Fl. – A., Chelaru, E., Constantinovici, R., Macovei, I., coordonatori și alții, Noul Cod Civil. Comentariu pe articole, Editura C.H. Beck, București, 2012;
3. G. Boroî, O. Spineanu-Matei, A. Costanda, C. Negrilă, V.Dănăilă, D.N Teohari, G. Răducan, D.M. Gavriș, F.G. Păncescu, M. Eftimie, Noul Cod de Procedură Civilă. Comentariu pe articole. Volumul I, art. 1-526 și Volumul II, Editura Hamangiu, București, 2013;
4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, volumul I, Editura Wolters Kluwer, București, 2010;
5. I. Leș, Organizarea sistemului judiciar, a avocaturii și activității notariale, Editura Lumina Lex, București, 1997;
6. I. Leș, Din practica Tribunalului județean Sibiu în materia dreptului procesual civil, Studii și cercetări juridice nr. 3/1987;
7. I. Leș., Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole. Art. 1-1133, Editura C.H. Beck, București, 2013;
8. M. Tăbârcă, Drept procesual civil. Teoria generală. volumul I, Editura Universul Juridic, București 2013, p. 633
9. M. Tăbârcă, Drept procesual civil. volumul II – Procedura contencioasă în fața primei instanțe, Procedura necontencioasă judiciară, Proceduri speciale, Editura Universul Juridic, București 2013;
10. T. Ionașcu, I. Christian, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M.I. Eremia, V. Georgescu, I. Rucăreanu, Căsătoria în dreptul R.P.R., Editura Academiei, București, 1964;
11. V. M. Ciobanu, T. C. Briciu, L. G. Zidaru, Consecințele declarării neconstituționalității art. 650 alineatul 1 din noul Cod de procedură civilă, Revista de note și studii juridice, <http://www.juridice.ro/331838/consecintele-declararii-neconstitucionalitatii-art-650-alin-1-din-ncpc.html>
12. V.M. Ciobanu, Tratat teoretic și practic de procedură civilă, volumul I, Editura Național, București, 1996;
13. V.M. Ciobanu, G. Boroî, T.C. Briciu, Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă, Ediția a 5-a, Editura C.H. Beck, București, 2011;

Legislație și jurisprudență:

1. Decizia nr. 348/2014 a Curții Constituționale prin care au fost declarate neconstituționale dispozițiile art. 650 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 529 din 16 iulie 2014;
2. Înalta Curte de Casație și Justiție, secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 2018/2011; <http://legeaz.net/spete-civil-iccj-2011/decizia-2018-2011>;

3. Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale publicata în Monitorul Oficial nr. 72 din 4 februarie 2013; cu modificările ulterioare;
4. Legea nr. 287/2009 privind Noul Cod Civil, republicat în Monitorul Oficial nr. 505/2011, aplicabil din 1 octombrie 2011;
5. Legea nr. 134/2010 privind Noul Cod de Procedură Civilă, republicată în Monitorul Oficial nr. 545 din 3 august 2012, în temeiul art. 80 din Legea nr. 76/2012
6. Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil publicată în Monitorul Oficial la României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011;
7. Ordonanța de urgență nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 719 din 12 octombrie 2011;
8. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, care la momentul redactării prezentului articol a fost trimis spre promulgare Președintelui României;
9. Regulamentul CE nr. 2201/2013 din 27 noiembrie 2013 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (publicat în Jurnalul Oficial L 338, 23.12.2013, p. 1 - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R2201:20050301:RO:PDF>)
10. Tribunalul județean Sibiu, Decizia civilă nr. 398/1986, apud I.Leș, *Din practica Tribunalului județean Sibiu în materia dreptului procesual civil, Studii și cercetări juridice nr. 3/1987, pp. 263-264;*
11. Tribunalul Suprem, col. civ., Decizia nr. 1975/1965, publicată în Jurnalul Național nr. 1/1966, p.158;
12. Tribunalul Suprem, Secția civilă, Decizia nr. 415/1982, publicată în Revista română de drept nr. 1/1983, p. 62;

"This work was financed from the agreement POSDRU/159/1.5/S/141699, ID 141699, strategic project co-financed by the European Social Fund, through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013"